

АНАЛІЗ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ

Стаття є дослідженням критеріїв оцінки якості життя. Розглянуто основні складові поняття «якість життя». Проілюстровано рейтинги різних впливових агентств, що займаються статичним аналізом цього питання, підкріплені станом та динамікою деяких показників у окремих країнах світу. Здійснено розгляд показника «якість життя» як з суб'єктивної точки зору, так і згідно з об'єктивними оцінками науковців. Зокрема, наукові оцінки подано у вигляді класифікаційних ознак, на основі яких складено рейтинги. Проведено порівняльний аналіз складових показників даних індексів. Наведено чинники, що впливають на рівень та якість життя. Проаналізовано роль та місце держави в забезпеченні та підтриманні якості життя її громадян.

Ключові слова: рівень життя, якість життя, рейтинг, Індекс розвитку людського потенціалу, критерії, об'єктивна та суб'єктивна оцінки.

Статья является исследованием критериев оценки качества жизни. В работе рассмотрены основные составляющие понятия «качество жизни». Проиллюстрированы рейтинги различных влиятельных агентств, занимающихся статическим анализом данного вопроса, подкрепленные состоянием и динамикой некоторых показателей в отдельных странах мира. По рассмотрению показателя «качество жизни» как с субъективной точки зрения, так и согласно объективных оценок ученых. В частности научные оценки представлены в виде классификационных признаков, на основе которых составлены рейтинги. Проведен сравнительный анализ составляющих показателей данных индексов. Приведены факторы, оказывающие влияние на уровень и качество жизни. Проанализированы роль и место государства в обеспечении и поддержании качества жизни ее граждан.

Ключевые слова: уровень жизни, качество жизни, рейтинг, Индекс развития человеческого потенциала, критерии, объективная и субъективная оценки.

This paper is the research criteria for assessing quality of life. Considered the main components of the concept of «quality of life» at work. Ratings of various influential agencies are illustrated involved static analysis of this issue is supported by the state and dynamics of some indicators in certain countries. Done consideration indicator «quality of life» as from a subjective point of view and objective assessments by scientists. Particular scientific assessment presented in the form of classifications on which the rating done. Comparative analysis of the components of the index performance data is done. Factors influencing on the level and quality of life shown. The role and place of the state in providing and maintaining the quality of life of its citizens in the analyzes.

Key words: quality of life, quality of life, rating, Human Development Index, criteria, objective and subjective evaluation.

Постановка проблеми. В умовах сучасного науково-технічного прогресу та зростаючого рівня урбанізації перед людством постає альтернатива вибору пріоритетності задоволення потреб.

Проблема якості сприймається як ключове завдання сучасності у багатьох сферах життя та має ознаки глобального характеру. Від глибини і послідовності її вирішення великою мірою залежать перспективи розвитку не тільки цивілізацій, суспільства, а й кожної людини окремо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження, спрямовані на розгляд сутності суднобудівної галузі, знайшли своє відображення в працях закордонних учених: Абакумова М. М.,

Бобков В. А., Виленчик М. М., Голанский М. М., Дорфман М. Б., Купріянов Ю. В., Луценко С. В., Ткачов А. Н., Подовалова Р. Я.

Метою статті є визначення основних критеріїв оцінки якості життя в різних країнах світу.

Виклад основного матеріалу. Останнє десятиліття характеризується переоцінкою застарілих поглядів і уявлень. Саме тому вчені прагнуть зрозуміти й визначити, якими будуть орієнтири і шляхи подальшого розвитку людства, головні цінності та пріоритети. На сьогодні пріоритетним є перехід від кількісної до якісної оцінки різних сфер впливу на людину. В Україні запропоновані найрізноманітніші ідеї та теорії. Однією з

найпопулярніших є твердження про те, що сучасна ера – це, насамперед, ера «якості».

Основою для появи і поширення терміна «якість життя» в суспільстві став високий рівень споживання. Відбулася зміна механізму всього соціального розвитку. Критерії якості життя замінили економічні показники, а розвиток людського потенціалу стало метою та чинником економічного зростання.

Вчені визначають рівень життя як ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення. Але життя людини – це динамічний процес, на який здійснюють вплив сукупність чинників.

Визначення рівня та якості життя – складний і неоднозначний процес. Оскільки, з одного боку, залежить від складу і величини потреб суспільства, з іншого – обмежується можливостями реалізації через економічне, політичне й соціальне становище у країні. А також ефективність виробництва та сфери послуг, стан науково-технічного прогресу, культурно-освітній рівень населення, національні особливості – все це є складовими якості життя [1].

Характеризуючи сутність якості життя як соціально-економічної категорії, слід підкреслити ряд її особливостей.

По-перше, якість життя багатоаспектне та багатогранне поняття, суттєво ширше, ніж «рівень життя» та виходить за межі економіки, бо охоплює всі сфери життя суспільства.

По-друге, якість життя може бути розглянута як об'єктивно, так і суб'єктивно. Критеріями об'єктивної оцінки якості життя є наукові нормативи, що об'єктивно оцінюють рівень задоволення потреб та інтересів людини. З іншого боку, потреби й інтереси індивідуальні і лише самі суб'єкти можуть оцінити рівень задоволення. Останній не обчислюється статистично та існує лише у свідомості споживача. Отже, оцінка якості життя виступає у двох формах: як науково обґрунтований ступінь задоволення потреб та інтересів, і як задоволеність якістю життя безпосередньо людьми.

Різні аспекти оцінки якості життя намагались виміряти та оцінити багато організацій. Розглянемо основні з них.

«Newsweek» спробував проаналізувати різні аспекти в системі. Для цього було відібрано п'ять категорій, які визначають національний добробут:

- 1) освіта;
- 2) охорона здоров'я;
- 3) якість життя;
- 4) економічний динамізм;
- 5) політичне середовище.

Дослідження містить як загальний рейтинг, так і рейтинги за кожним з п'яти вищезазначених показників. Також доцільно розглянути місце країни в групі за такими критеріями класифікації:

- 1) географічне розміщення;
- 2) за рівнем доходів на душу населення;
- 3) за чисельністю населення [2].

Інша методологія дослідження якості життя використовує дев'ять факторів якості життя для

визначення оцінки країни. Нижче наведено показники, що враховувалися при складанні рейтингу:

1. Здоров'я: стан здоров'я громадян, тривалість життя. Джерело: US Census Bureau.
2. Сімейне життя: Рівень шлюбів та розлучень. Джерело: ООН; Euromonitor.
3. Громадське життя: вимірюється за такими критеріями як, високий рівень відвідуваності церкви в країні або членства в профспілках. Джерело: World Values Survey .
4. Матеріальне благополуччя: ВВП на душу населення, Паритет купівельної спроможності. Джерело: Economist Intelligence Unit.
5. Політична стабільність і безпека: Світові рейтинги політичної стабільності і безпеки. Джерело: Economist Intelligence Unit.
6. Клімат і географія: вдале географічне положення, клімат. Джерело: CIA World Factbook.
7. Гарантія роботи: Рівень безробіття (у відсотках). Джерело: Economist Intelligence Unit.
8. Гендерна рівність: рівні умови праці та рівень з/п в жінки та чоловіка.

Джерело: UNDP Human Development Report [3].

На кінець 2012 року компанія Economist Intelligence Unit (EIU) визначила країну, що максимально наблизиться до показників за рівнем якості життя та матиме найкращі умови для здорового, безпечного і багатого життя сучасної людини – Швейцарія [3].

Індекс якості життя з'єднує результати суб'єктивних відгуків (наприклад, рівень задоволеності життям безпосередньо громадян держав) з об'єктивними критеріями якості життя в країнах. Багатство впливає на показник найбільше, але це не єдине, що береться до уваги. Такі фактори, як злочинність, довіра до суспільних інститутів і здоров'я сімейного життя, також мають значення. У цілому індекс бере до уваги «11 статистично важливих показників» [4]. Вони є суміш фіксованих факторів і деяких показників, що залежать від політики і стану світової економіки.

Згідно з «The Economist», у першій десятці домінують відносно невеликі країни. Половина з них – європейські, і тільки одна, Нідерланди, входить до Єврозони.

Південь Європи (Греція, Португалія, Іспанія) відстає, незважаючи на перевагу у вигляді сприятливого клімату. Розвинені європейські держави (Німеччина, Франція та Британія) оцінені не дуже високо.

Незважаючи на світову економічну кризу, деякі показники помітно зросли. Зокрема, тривалість життя і політична свобода. Як приклад, Північна Африка і Близький Схід. З іншого боку, криза негативно позначилась на показниках безробіття та особистої безпеки не лише в Єврозоні, але і за її межами [3].

На сьогодні досить актуальним є поняття «Індекс розвитку людського потенціалу» (ІРЛП) – система показників, прийнята Організацією Об'єднаних Націй (ООН) з метою інтегративної оцінки якості життя населення країни-члена ООН [5].

Підраховуючи «ІРЛП», враховуються 3 види показників:

1. Очікувана тривалість життя – оцінює довголіття.

2. Рівень грамотності населення країни (середня кількість років, витрачених на навчання) і очікувана тривалість навчання.

3. Рівень життя, оцінений через ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) в доларах США [6].

Журнал «International Living» опублікував свій індекс якості життя жінок у різних країнах, що враховує:

- 1) вартість проживання;
- 2) інфраструктуру;
- 3) стан довкілля;
- 4) охорону здоров'я;
- 5) рівень соціальної культури;
- 6) економічні показники;
- 7) свободу слова;
- 8) ризик та безпеку;
- 9) кліматичні умови.

За версією видання за 2012 рік, країна з найвищим рівнем цього показника – Франція [7].

Проблема якості життя є пріоритетною для вирішення соціально-економічних труднощів рівня. Історичні, географічні, економічні, соціальні чинники є складовими поняття «якість життя». У практичне застосування концепції якості життя необхідно розмежовувати поняття «якості життя» і «рівень життя». Якість життя показує результативність життя людей.

На якість життя населення впливає державна політика та регулювання економічних процесів. Основне завдання держави полягає у визначенні оптимального рівня втручання в економіку. Історичний досвід свідчить, що за умов зародження та розвитку ринку особливо важливо компетентне

регулювання, оскільки держава є причиною зміни функціонування економіки.

Держава створює умови для економічної діяльності, забезпечуючи соціальний захист малозабезпечених верств населення і сприяє розвитку ринкових відносин, що позитивно впливає на показники якості життя населення.

Висновки. Отже, розглядаючи «якість життя», потрібно враховувати історичні, географічні, економічні та соціальні чинники. Саме вони в системі детально розкривають це поняття. Високий рівень споживання – основа для появи і поширення терміна «якість життя» в сучасному суспільстві.

Якість життя – специфічний показник, тому має ряд особливостей. З одного боку, це суб'єктивна оцінка безпосередньо споживачів, а з іншого – це сукупність статистично обчислених показників, які визначають рівень життя громадян.

Критерії якості життя замінили економічні показники, а розвиток людського потенціалу став метою та чинником економічного зростання.

На сьогодні не існує єдиного підходу до вимірювання цього критерію, тому багато вчених та різних соціологічних та економічних агентств, що займаються статистичними дослідженнями, намагались проаналізувати якість життя, включаючи до нього різноманітні показники, дібрані за певною класифікацією.

Останні містили різну кількість показників – від трьох (Індекс розвитку людського потенціалу, «Newsweek») до дев'яти («International Living»). Згідно з різними рейтингами, країнами, що мають найвищі показники, – європейські країни (Швейцарія, Нідерланди, Франція тощо). Наступні дослідження планується провести в напрямі детальнішого вивчення критеріїв оцінки якості життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобков В. Динамика уровня жизни населения / В. Бобков, П. Масловский-Мстиславский // Экономист. – 1994. – № 6. – С. 52–54.
2. Newsweek [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.thedailybeast.com/newsweek.html>.
3. Компанія Economist Intelligence Unit [Електронний ресурс] // THE WORLD IN 2012 Quality-of-life index. – Режим доступу : http://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf.
4. The lottery of life [Електронний ресурс] // The economist. – Nov 21st 2012. – Режим доступу : <http://www.economist.com/news/21566430-where-be-born-2013-lottery-life>.
5. Бушуев В. В. Людський капітал для соціогуманітарного розвитку / В. В. Бушуев, В. С. Голубев, А. А. Коробейников, Ю. Г. Селюков. – М. : «ІАЦ Енергія», 2008. – 96 с.
6. Індекс розвитку людського – динаміка 2009-2012 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/Індекс_розвитку_людського_потенціалу.
7. The World's Top Retirement Havens in 2012 [Електронний ресурс] // International Living. – Режим доступу : <http://internationalliving.com/2011/12/the-worlds-top-retirement-havens-in-2012/>.